

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. A magyar protestáns egyetem kérdéséhez. M. F. — A gyermekek vallásos nevelése magánjogi úton nyerjen-e rendezést? Dr. Kovács Sándor. — **Tárca.** Husvét. Csánki Benjámín. — Emlékbeszéd Ámos Comenius felett. Joó István. — **Iskolaügy.** A debreczeni ev. ref. egyház első rendű felsőbb leányiskolája. Dóczy Gedeon. — **Háromszék vármegye népoktatásügye 1891. évben.** — **Közügyeink.** Nekrolog. Békési Péter. Memortól. — **Különfélék.** — **Szerk. posta.** — **Hirdetés.**

A magyar protestáns egyetem kérdéséhez.

A korszakalkotó eszméknek természeti sajátságok az, hogy mikor ottan-ottan felmerülnek, önkéntelenül megragadják s a lelkesedés tüzeire lobbantják az emberi keblet. Így szokott ez rendszeren történni, akár politikai, akár egyházi, akár pedig társadalmi eszmékkal. Mikor újból előlékerülnek, úgy hatalmukba ejtik a lelkeket, hogy az érző és gondolkozó ember akaratlanul is kénytelen meghódolni nekik.

Ilyen fel felmerülő eszme a magyar prot. egyetem magasztos és fölséges ideája is! Nem újs mai keletű eszme ez. Olyan férfiak, kik most már közöttünk csakis a történelem lánglelkű alakjai közé tartoznak, szerettek erről egykoron: „álmokat álmodozni és látásokat látni!” — s kecsgették, biztatták magokat azzal a hittal, szívök utolsó dobbanásáig táplálta őket a remény, hogy az agg Simeonnal ők is megtestesítve láthatják az idvezítő eszmét.

Ez az eszme azonban a multban sohasem lépett fel oly határozott alakban, mint épen a 70-es évek közepén, midőn az u. n. orthodox és liberális theologusok egymással folytatott harca hazánkban, mondhatni, virágzás korát élte át. A debreczeni positiv irányú theologusok iskolájához tartozó nevesebb egyének adták ki főként a jelszót: protestáns egyetemet Debreczenbe . . .! Ez volt a legméltóbb felelet a modernek által akkor untig hangoztatott ama méltatlan vádra, hogy az orthodoxok hadi lábón álla-

nak mindenféle komolyabb tudományos törekvésekkel. — Maga a tiszántúli egyházkerületi közgyűlés is a nagy nevű Révész Imre indítványára egy permanens bizottságot nevezett ki, melynek feladata lett volna aztán a nemes eszmét érlelni és annak megvalósulását előkészíteni. Sajátságos jelei az időknek, hogy ez eszme megvalósítása ellen magok a pestiek szálltak ekkor táborba, s már jóeleve elkárhoztatták s elítélték a még csak burkaiban sem látható csecsemőt. Attól féltek, hogy az esetleg megszületendő kised, ha csakugyan talpra állhat s önállóságra jut, majd mint felekezeti egyetem kihívó álláspontot foglalva el, csak táplálékot fog adni a többi felekezetek féltékenységének s majd visszavonást támaszt. Obscurusoknak, tudománytól irtózóknak nevezték el a debreczenieket, s midőn ezek kézzelfoghatólag akarták demonstrálni, hogy ők a valódi, komoly tudományos törekvéseknek lánglelkű apostolai, akkor meg gyermekes ürügy alatt megtámadták s már csirájában előltni igyekeztek a debreczeni prot. egyetem eszméjét. Ez eszmét szolgálta akkor fokozott lelkesedéssel a Balogh Ferencz által szerkesztett Evangyéliumi Prot. Lap is. Annak több számában, ha emlékezetem nem csal, talán az 1875-ik év folyamán, a debreczeni főiskola hittanára Tóth Sámuel hatalmas érvekkel czáfolta meg a pestiek ellenvetését, s meggyőzőleg mutatta ki, hogy úgy a tudomány, mint a prot. egyház és a tiszta magyarság érdekeinek szempontjából is, mennyire szükséges a protestáns egyetem felállítása. Azok az érvek, melyeket e derék tanfőnök a magyar prot. egyetem eszméjének megvalósítása mellett felhozott, még ma is igazak és döntő súlylyal bírnak. Most már legalább saját hitfeleink nem fognak bennünket felekezeti exclusivitással vádolni; mert, a mi néhány évvel ezelőtt némelyek szemében talán reactionárius mozgalom színében tűnhetett volna fel, az ma már mindenesetre nemzeti közérdek lesz. Nem egyedül speciális felekezeti, hanem főként magyar nemzeti közügyet szolgál, a magyar elem tudományos és sociális érdekeit fej-

leszteni s ápolni: ez lesz feladata majdan annak a debreczeni protestáns egyetemnek is!

De vajjon csakugyan megvalósítható-e e szép eszme; vagy pedig még mindig csak az ábrándok világába tartozik az...?! Rövid pár év alatt, a millenium megünneplése idejékor, aligha igen. Csiky Lajos szerkesztő úr ugyan annyira át van hatva ez eszme tudatától, hogy már-már előrelátja lelki szemeivel, miként fog a magyar nemzeti millenium megünneplése alkalmával, 1895 ben, megtestesülni az az íge, a mi most az ő keblét hevíti és élteti. Egyházkerületünk tudós püspöke, a mi vezérünk és ősz Áronunk is, buzog és lelkesedik az ügy mellett; s nem ok nélkül szeretné megérni, hogy ez egyetemet, a magyar nemzet ezer éves emlékünneplése alkalmával, ő nyissa meg a kálvinista Rómában. Szívünkben kívánjuk, hogy úgy legyen! Hogy azok a lelkes szavak, a melyekkel indítványát előterjeszté a mostani budapesti zsinaton, csakugyan megvalósulva legyenek. S ha az 1881-iki zsinatnak volt egy nagy és maradandó alkotása az anyagi téren: a közalap megteremtése, hadd maradjon fenn az 1892-ik évi zsinatnak is egy örökbecsű műve a szellemi téren: a protestáns egyetemnek életrehívása!

Hogy miért nem bizom én abban, hogy e szép eszme rövid pár év lefolyása alatt csakugyan realizálható lesz, ennek egyedüli fontos oka anyagi erőink hiányában keresendő. Derék püspökünk ugyan erősen bizik az általános lelkesedés és ennek folytán előállható áldozatkészségben. S én is csak ezt az egyetlen segélyforrást látom számbavehetőnek; mert, hogy esetleg a hívekre kivetett adózás által valósítsuk meg ez eszmét, ez csakugyan nem egyéb, mint képzeleti absurdum. A ki kellőleg ismeri a mi népünket és annak viszonyait, s tudja, hogy minő súlyos egyházi teher nehezedik annak a legtöbb helyen vállaira: az még csak gondolni sem fog újabb s nagyobb mérvű megterhelésre. Elég annak a maga saját egyházát úgy a hogy fentartani, az adminisztrationális, közalapi s egyébféle költségeket előteremteni: többet ettől már követelni sem czélszerű, sem pedig méltányos dolog nem lenne. Más kisegítő eszközről, a meglevő tőkék és alapok felhasználásával, mint az önkéntes adakozás, egyéni véleményem szerint, szó sem lehet. De vajjon a legbuzgóbb lelkesedés is képes lesz e rövid pár év lefolyása alatt előteremteni azt az egy millió frt tőkét, a mit egy jól berendezett s kellő tanerőkkel ellátott bölcsészeti fakultás igényelne...? Kétlem, hogy ennek előállítására bárminő fokozott lelkesedés is ily rövid idő alatt képes lenne!

A Debr. Prot. Lap szerkesztője azt sem tartja lehetetlennek jelenlegi viszonyaink közt, hogy még az állam anyagi támogatásában is részesülhetne esetleg az új prot. egyetem. Én azonban azt hiszem, hogy semmiesetre sem; vagy ha igen, ennek ugyan olyan drága ára lenne, hogy

mi aztán egy csöppet sem kérnénk belőle. Ime láthatjuk máris világosan e tekintetben az állam atyáskodó gondoskodását; érezhetjük bennünket kisegíteni törekvő kezének nyomását csak az elemi iskola tanítóinak fizetése rendezésénél is. Mily csekély az a kisegítő eszköz, a mit nyújtani akar, azzal a nagy áldozattal szemben, a mitezért tőlünk megkövetel. Ettől a kisegítő eszköztől, a magyar prot. egyetem kérdésénél, bátran eltekinthetünk egészen.

Senkiben másban, hanem csakis saját tehetősebb hitfeleinknek buzgóságában s áldozatkészségében bízhatunk tehát egyedül. Ez az üdvadó forrás, a melyet mi már oly sokszor igénybe vettünk, s a melyet eddig még kiapadni soha nem láttunk. Ez azon csodálatos köszikla, melyből az Áronok és Mózesek az áldozatkészség mezején varázsvesszőjökkel még ma is éltető vizet fakaszthatnak. Ha e forrás majd bőven csergedez, akkor a mi reményünk is jobban-jobban ébredez, és a magyar prot. egyetem eszméje előbb vagy utóbb, de egykor csakugyan a közeljövőben megvalósítható lesz!

M. F.

A gyermekek vallásos nevelése magánjogi úton nyerjen-e rendezést?

IV.

A kath. egyház a maga tagjainak vegyes házasságra lépését nem csupán abban az esetben akarja-e ma is a szabad egyezkedést tiltó közjogi törvény tényleges uralma alatt megengedni, ha az abból eredő összes gyermekeknek a r. katolikus hiten való neveltetése iránt előzetes biztosítást nyer, a mely esetben viszont a protestáns fél egyháza, a hűtlen egyháztag iránt akkép jár el (a külföldön legalább), hogy az egyházi egybekötést megtagadja. Midőn a kath. egyház a megáldás megtagadásával fenyegeti a vegyes házasságra lépni akaró egyháztagot, s a dispensatiót csak akkor adja meg, ha a mindkét nemen levő gyermekeknek katolikus vallása iránt biztosítást nyer, ebben nem azon eszme nyilvánul-e, hogy elismerem gyermeknevelési szabadságodat, de akkép, hogy ezzel házastársad hasontartalmú jogát tipord le, mert gyermekedet az egyház magáénak reclamálja, a kit neked más vallásban nevelni jogod sincsen! Bizonyára igazuk van azoknak, a kik azt állítják, hogy a kik mai közjogi rendünk kényszerítő parancsát a szabad egyezkedés tetszetős elvével akarják helyettesíteni, valójában az állam törvényeiben felállított akadály elmozdítását akarják, de korántsem a szabad akarat nyilvánulása érdekében, sőt inkább a szabad befolyásolás diadalra juttatása végett.

Meg azután a természetjogra való folytonos hivatkozás, épen az egyház szolgálai részéről nem sajátos jelenség-e? Ignotos fallit!... Nincs-e teljesen igaz a gr. Csáky miniszternek, midőn azt mondja, hogy akár az állam jogrendjére, akár a társadalmi szabályok által alkotott életformákra tekintünk, mindenütt a természeti jognak megszorítását és korlátozását látjuk. Ha szabad kérdenünk a természetjog buzgó apostolaitól, hol vannak annak a természeti jognak tételei és intézményei codificálva? Hát azután egy kath. jogbölcselelő „termé-

szetjoga" olyan leend-e, mint egy protestáns bölcész contemplatiója? Meggondolják-e, kérdjük továbbá, azok az egyházi férfiak, a kik minden lépten-nyomon a természeti jogállapotok utáni kívánságot hangoztatják, hogy a mellett a természeti jogtörvények mellett — természetes egyházzól is lehet ám ábrándozni, a melynek alapját bizonyára nem a kinyilatkoztatásban sikerülne feltalálnunk! — Meggondolták-e, hogy a bölcselek tanítása szerint az észjoggal általában véve sem a polygamia, sem az incestus házasság stb. nem ütköznek össze, vagy legalább csak föltételes összeütközésben vannak? No lám! mi minden nem sülné még itten ki, ha tovább kezdenők vizsgálgatni az észjogi állapotokat, s nem lennénk e nélkül is arról meggyőződve, hogy époly kevésbé van nekünk szükségünk az észjogi törvények föltétlen uralmára, mint magára — a természetes egyházra. Az egyenlőség és méltányosság szelleme által vezérelt tételes jogtörvényhozás szilárd uralma után vágyik a mai fölvilágosult világ, nem a ma így, holnap amúgy hajlítható, úgynevezett természeti jogok ingadozó, mert „személyes interpretatióval“ ide-oda magyarázható — uralma után.

Ha pedig az eddigiekhez hozzáveszünk még azt, hogy magok a katolikusok is bevallották az országgyűlésen tavaly, az elkeresztelési vita alkalmával, hogy dogmaellenes az a felfogás, mintha a vegyes házasságban élő katolikus félnek minden gyermeke protestáns vallású lehetne, — s hogy már majdnem egy félszázaddal ezelőtt, még az 1843—44. évi országgyűlésen tiltakoztak egyházi részről az olyan felfogás ellen, mintha a kath. szülőnek joga lehetne arra, hogy gyermekét a kath. vallástól eltérő módon neveltethesse, — akkor, úgy hiszem, hogy a szülők szabad neveltetési jogának hangzatos tartalma iránt teljesen világos képet alkothatunk magunknak. Ha az egyezkedés szabad, azt nem szabad befolyásolni semmiféle, még lelki hatalomnak se; a szülőknek akkor senki által sem korlátozható joga van gyermekeiket akár atheistáknak is nevelni. Az igazságügyi miniszter elfeledte az elkeresztelési vita alkalmával mondott ezen szavainak consequentiáit az állam jólét magas szempontjából rögtön levonni; de mi utólag hozzátehetjük: az államnak pedig azt eltűrné nem szabad, hogy egy atheista nemzedék nőjön a nyakára; kötelessége, minden szülei képzelt korlátlan szabadsággal szemben megkövetelni azt, hogy az álladalomban minden gyermek a kötelező elemi, még pedig vallásos oktatásban is részesüljön.

Ime a példa arra, hogy a szülők gyermeknevelési szabadsága nemcsak a saját szerű állami, hanem az egyházi érdek szempontjából sem lehet határ és korlát nélküli; előttünk van a példa arra, hogy a magasabb állami és egyházi érdek mily szép harmoniában egyesül a legfelső fokon; mert hiszen egy vallástalan nemzedéknek felburjánzása szükségkép mindkét hatalom alapzatainak megbolygatását vonná maga után.

Messze terjedne már most is hosszúra nyult cikkem, ha a magánjogi rend híveinek a nevelési jog tartalmi megvalósítása iránt tett javaslataikat, melyek egymástól sok tekintetben eltérnek, ismertetni akarnám. Jellemzőkre röviden csak annyit mondhatok, hogy ezen propositiókat mérlegelve, ki nem vonhattam magam azon lélekölő nyomás alól, melyet az állami gyámkodás érzete reám gyakorolt. Lépten-nyomon hatósági közegek segédletére és közreműködésére szorulnánk a gyermekek vallásos nevelése elrendezésénél; mert a szülők szabad (?) megegyezése folytán létrejött szerződés megkötésétől kezdve, minden jogi mozzanat, mely a halál, elválás, végrendelet, a szülők egyikének vagy másikának áttérése, esetleg kiskorú-

sága, a confirmatio, bérmlás, több gyermeknek többféle vallásban neveltetése, vagy ezen nevelésnek időközben toties quoties (!) megváltoztatása, a nevelési jog megszűnése stb. miatt formyszerű törvényes elintézését vár és követel, mindez lépésről-lépésre a polgári hatóság közreműködése, sőt vezetése alá lenne rendelve!

Az eredménye mindezeknek azután nem lenne más, minthogy a szülői képzelt nagy szabadság mellett magok a szülők is gyámság alá kerülnének.

Már hiszen, ha közjogi rendünk abbéli formája, mely a gyermekek vallását a szülők nemével kapcsolatban állapította meg, nem is felel meg minden tekintetben a kívánalmaknak, s őszintén szólva, a család vallási kettéválasztása mindig oly gondolat volt előttem is, melylyel teljesen kibékülni képes nem vagyok; de ha az atya vallásának döntő alapjára menénk is át, meggyőződésem szerint, a mi hazai interconfessionális viszonyaink között a közjogi alapot elhagynunk semmi esetre sem szabad. Sokkal tanácsosabb a vegyes házasságból született gyermekek vallását a törvény világos, határozott, állandó és semmi körülmények között nem alterálható határozatához kötni, mintsem azt a szülők ingatag, változékony, gyakran kellőleg nem is igazolható és sok esetben utólag mindenféle ürügy alatt kétségbe vonható, megtámadható határozatától tenni függővé. Az elmúlt országgyűlés egyik liberalis gondolkozású (hozzáteszem: kath. vallású) kitűnő tagjának ajakáról hangzottak el ezen szavak, melyek a magánjogi alapra helyezkedés esetén a jövő képére is világot vetnek. A keresztyén hitfelekezetek békéjére nézve oly nagyfontosságú jelen kérdés, a békés megoldás reményével csak akkor kecséget benünk, ha a közjogi alapot el nem hagyjuk ezentúl se; az azután nem lényeges, hogy továbbra is érvényben maradnak-e tételes törvényeinknek a gyermekek vallását megállapító jelen rendelkezései, avagy a jövőben az atya vallását követendik-e a gyermekek minden különbség nélkül. Az a fő, az a döntő, hogy az állam biztosítsa a paritást, s azt a jogrendet, melyet százados küzdelmek befejezéséül, milliókat megnyugtatólag szentesíteni egyszer jónak és üdvösnek talált, csillámló, de tartalom nélküli elméletek kedvéért — ne bolygassa fel, hanem őszintén védelmezze meg azt, s vigye keresztül.

Mert ha erre nem képes s minden lépten-nyomon elárulja gyöngeségét a hitfelekezetekkel szemben, avagy éppen valamelyiknek ezek közül szolgálójává alacsonyítja le magát, no hát az ilyen állam bizonyára nem érdemel mást, minthogy címerpaizsa a történelem géniusza által meggyújtott máglyán pusztítsák el.

Dr. Kovács Sándor.

Tárcza.

Husvét.

Emlékezem, mint gyermek-ifjú
Hogy álltam egy nyilt sír felett,
Hogy vittem el hozzá naponként
A két fejfának árva szívemet.

Ott, ott talált — óh légyen áldott! —
A titkos, édes pillanat . . .
Én megfeszített Idvezítőm
Először akkor, akkor láttalak.

Akkor hajoltál rám szelíden,
Akkor hívtál el engemet,
Akkor tanultam én imádni
Dicsőült arcod, áldott nevedet.

S ha visszanezék most az útra,
Mely onnan engem elhozott . . .
Egy — könnyel öntözött — csalódás,
Ez az, mit rajta végig láthatok.

De Téged, Téged ott talállak
Szeretve — féltő irgalom,
Ki bűnös lelkem átölelted :
Én Idvezitőm, én diadalom.

S hogy szívem újra tud szeretni
S hitemmel együtt nem halott :
Te látod azt, . . . csupán Te érted
Óh megdicsőült! óh feltámadott!

És elrepülök e napon is
A hajnal édes szárnyain,
Az áldott sirnál megpihenni
A bűn s halálnak széttört lánczain.

És látlak újra véghetetlen,
Fénylő, mosolygó szeretet.
És szívemen ah újra érzem
Kezed, mely értem megfeszítettett.

Megértelek : hogy nincs az árván,
Kit minden, minden elhagyott,
A szenvedések, könnyek árán
Ah íme nyílt egekbe láthatok!

És mig lehajtom im' zokogva
A drága sírra fejemet :
Győzelmi dal zendül fölöttem :
Feltámadott! . . . mert megfeszítettett!

Csánki Benjámín.

Ámós Comenius születésének háromezázados évfordulója alkalmából 1892. márczius 28-án a debreczeni ref. collegiumban tartott emlékbeszéd.

(Folytatás.)

Lélektani elvei.

A tapasztalati lélektannak, a legújabb kor e nagy jelentőségű és felső tudományának legelőhaladottabb álláspontjához képest azt tanítá, hogy a lélek nem kész tehetségekkel jő a világra, hanem hasonló a vetőmaghoz, melyben a növény, vagy a fa alakja nincs ugyan meg, de mégis a növény, vagy fa benne foglaltatik; mondhatnók, nincs meg a növény vagy a fa actualiter, de igenis megvan potentialiter. Igenis, lelki tehetségeink nem jönnek készen, kifejetlen a világra, nincs kifejlett, kész emlékező, gondolkozó, képzelő tehetségünk, kedélyünk és jellemünk, nincsenek velünk született eszméink

(ideae innatae), hanem igenis e tehetségek emberi természetünkre tartoznak s a növény csiraképességéhez hasonlóan lelkünkben rejtőznek, hogy a külvilág ingerei következtében alvásukból felébredjenek s működni kezdjenek. A külvilágból veszi a lélek első tartalmát: az első szemlélet útján nyert képzetet.

Az ember a benne rejlő potenciáknál, östehetségeknél fogva nevelhető s csakis a nevelés által lesz emberré, azaz, eszes lénygyé. A nevelésre tehát mindenkinek szüksége van, a butáknak azért, hogy butaságuk némileg csökkenjen, a lángelméknek azért, mert ők olyanok, mint a kövér föld, mely műveletlenül hagyva a legtöbb gazt és töviset termi. Egyik ember annyival jobban kitűnik a másik felett, minél képzetebb s a neki szükséges ismeretekben és ügyességek felmutatásában minél gyakorlottabb.

A képzést és nevelést pedig korán kell kezdeni. A gyöngé tárgy könnyebben fölveszi az alakot, mint a kemény; a lágy viasz hajlítható, alakítható, míg a kemény eltörik és szétmorzsolódik. A csemete átültethető, egyesíthető és nemesíthető, a meglett fa ezt már el nem tűri. Az emberben az marad meg állandóan, a mit korán magába fogadott. Minden idősebb ember szomorúan tapasztalja, hogy ifjúkori élményei és tapasztalatai világosan élnek lelkében s őt állandóan kísérik, míg a jelenkorban szerzett tapasztalatok és ismeretek oly könnyen és hamar tovaszállnak vagy elhomályosulnak!

A gyermekek ápolása és nevelése a szülék kötelessége. A mennyiben pedig körülményei és társadalmi viszonyainál fogva nem minden szüle hivatott a nevelésre és oktatásra, azért képzett és jó erkölcsű emberekre, tanítókra ruházzák kötelességüket. *Az együtt nagyobb számban nevelt és oktatott ifjúság számára rendelt hely az iskola.* Minden gyermeket, gazdagot és szegényt, előkelőt és alacsony sorsút, fiút és leányt taníttatni kell az iskolában; itt pedig mindenkinek mindent tanítani kell; a mi nem azt teszi, hogy minden tudományt teljes részletességgel kell tanítani, hanem azt, hogy az okát, módját és célját mindennek ismerni kell, a mi történik, a mennyiben az embernek nemcsak az a rendeltetése, hogy a világnak pusztá szemlélője legyen, hanem hogy abban munkálkodjék is.

A növendékek különböző tehetségeivel a nevelés methodusának számolni kell. Tehát azok egyéniségét tekintetbe kell venni. Bármily különbözők is azonban a tehetségek, az embereknek ugyanazon általános rendeltetésök van, hogy t. i. bölcseségre, erényre és kegyességre vezéreltessenek. A tanítás módja pedig azon mérvben sikerül, a mily mérvben a tanítás methodusa a természetet követi.

A természet követésében az alanyi és a tárgyi világ törvényei egyaránt szem előtt tartandók. Előbb az érzékek, azután az emlékező tehetség, majd az értelem, végre az elmeél és az ítélő tehetség gyakorlandó. A tehetségek ezen sorrend szerinti képzéséhez ugyan a bírálatnak szava lehet, de mindenesetre azon pszichologiai s didacticaei megdönthetetlen igazságnak kifejezését látjuk abban, hogy az ember nevelésében az ő szellemi életének természetes fejlődési menetét szem előtt kell tartani. Mindenkor igaz marad az, hogy lelki életünk az érzékek munkásságával kezdődik; egy hírneves paedagogus szerint az érzékek azon ajtók, melyeken keresztül a külvilág a mi lelkünkbe behat, igaz marad, hogy: „nihil est in intellectu nisi quod antea fuerit in sensu“.

Joó István.

(Folyt. köv.)

Iskolaügy.

A debreczeni ev. ref. egyház első rendű felsőbb leányiskolája.

(Vége.)

Első osztályba lépő növendék, ha nyilvános iskolából nem mutathat fel bizonyítványt, a IV. elemi osztály tantárgyaiból vizsgáltatik meg.

A második osztályba jelentkező tanulótól kívánatik: Magyar nyelvből értelmes, folyékony oktatás, az egyszerű bővített mondat szó- és mondattani alapon elemzése, névragozás, ígeragozás a három főidőben, a helyesírás főbb szabályai. Német nyelvből írás, olvasás, egyszerű mondatnak — ha a szók jelentése adva van — értelmezése. Földrajzból a földgömb, az öt földrész, az öt óceán, alapfogalmak, egyenlítő, egyenközű körök, északi s déli félgömb, délkör, keleti s nyugoti félgömb, égövek, a magyar Szent-Korona országainak s Európa több országainak földrajza, tekintettel a természeti viszonyokra. Számтанból a négy alapművelet egész számokkal, arány és aránylat, egyszerű s összetett hármasszabály, a méter rendszer, a hazai pénzek. Mértanból a vonal mérése, osztása, egybeállításra rajzeszköz használata mellett és szabadkézzel. Természetről az egyes osztályokat képviselő gerinces házi állatok testalkatának, életmódjának, a növény szervezeteinek ismerete, ezek megnevezése. Kézimunkából kötés, horgolás, keresztöltés elemei. Az énektan elméletéből a vonalrendszer, a hangjegy írása, az alaphangok, szünetjelek; gyakorlatából a természetes hangközök találása.

A harmadik osztályba lépőktől megkívánatik a következők ismerete: Magyar nyelvből az összes név- s ígeragozás, szóképzés, a fő- és mellékmondatok fajtái, a központozás, dictando helyesírás, adott vezérgondolatok segítségével leírás, elbeszélés, levél fogalmazása. Német nyelvből a főbb beszédrészek, név- és fokragozás, az íge három főidejének hajtogatása, szórend az egyszerű mondatkörben, egyszerű mondat értelmezése, fejből leírása. Francia nyelvből névragozás, az „avoir“ és „être“ főbb formái, egyszerű mondatnak, ha a szó jelentése adva van, értelmezése. Történelemből a görög s római történet főbb eseményei, kimagasló egyéneinek rövid életrajza; középkorból a germán államok keletkezése, népvándorlás, N.-Károly birodalma, felosztása, az arab chalifatus és az arab műveltség. Földrajzból Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza, főtte tekintettel a természeti viszonyokra. Számтанból a számok oszthatósága, a legnagyobb közös osztó, a legkisebb közös többszörös, tizedes törtszámokkal a négy alapművelet, összetett hármasszabály, időszámítás. Mértanból a három-, négy-, sokszögek, kör alakítása, főtulajdonságai, területük kiszámítása. Természetről az emberre nézve hasznos vagy káros gerinctelen állatok, a gazdaság, ipar és háztartás körében gyakrabban előforduló fák és gyümölcsök, tekintettel azok alakjára, főbb tulajdonságaira. Az énektan elméletéből a hangsor — egyszer vonalozott octáva — a pont értéke, üteny, ütenyjegyzés, az emelő és ismétlő jelek, a synkopa, nyugpont vagy korona; gyakorlatából a hangsor éneklése, hangközök találása, a pont kitaratása, ütenyezés. Kézimunkából kötés, horgolás, keresztöltés, hálózás.

A negyedik osztályba lépő növendéknek tudnia

kell Magyar nyelvből szépen olvasni, közéleti fogalmazványokat írni, ismerni a prózai műfajokat, megkülönböztetni a hangsúlyos és mértékes verssorokat, a központozást mondattani, a helyesírást szószármaztatás és a ragozás sajátosságainak alapján okadatolni. Német nyelvből a bővített, összetett körmondatot, könnyebb olvasmány szövegét érteni, elmondani németül s leírni fejből. Francia nyelvből a névragozást, „avoir“ s „être“ és a rendes ígék összes alakjait, a könnyebb olvasmány szövegét érteni, francia nyelven elbeszélni. Történelemből a pápaság és császárság küzdelmeit, keresztes hadjáratokat, Francia- s Angolország harcaiból, a Habsburg ház, az olasz városok és a renaissance-ról. Találmányok, felfedezések. A Habsburgok világbirodalma, osztrák ága, szabadságharcok. XIV. Lajos kora. Az Angol forradalom. II. Frigyes. Nagy Péter. Napoleon kora. A német birodalom, az olasz királyság megalakulása. Földrajzból a föld alakja, az égboltozat naponkénti látszólagos mozgása, a föld forgása, keringése, helyzete a pályasíkhhoz s ennek következményei. A hold fényváltozásai; nap- és holdfogyatkozás. Számтанból a négy alapművelet közhatalos és tizedes törtekkel, ezek alkalmazása százalékszámításra, az egyszerű s összetett hármasszabályról. Mértanból egyenesek, síkok fekvése, lapszög, testszög, a hasábgula, henger, kúp, gömb főtulajdonságainak meghatározása, térfogata. Vegy-, ásvány-, földtanból a köznapi életben s a háztartásban előforduló vegyületek, ezek elemei, a táplálék, ennek conserválása, üveg, porcellán, a legközhatalosabb fémek s ezek értekei, konyhasó, gáliczok, kőzetek; a föld alakulásának rövid ismertetése. Kézimunkából kötés, horgolás, keresztöltés, hálózás, ennek kivarrása, hurkolás, slingelés. Az énektan elméletéből módosító jelek, hangnemek, színezett hangsor, az előadási jelek; gyakorlatából a hangnemek éneklése, a hangjegy magassága, értéke s az előadási jelek szerint.

Az ötödik osztályba a polgári iskola IV. osztályát végzett növendék vehető fel, a francia nyelvből teendő felvételi vizsgálat mellett.

A hatodik osztály a jövő iskolai évben még nem nyitattik meg.

Tankönyvekül használhatók a felsőbb leányiskolák számára írt s a vallás- és közoktatásügyi miniszter által engedélyezett, vagy a középiskola alsóbb osztályaiban használtak. Az énekhez azonban a következő kézikönyvre hívjuk fel az illetők figyelmét: Gyakorlati Énektan. Szerző Erney József. Ötödik átalakított kiadás. Budapest. Kiadja Dobrowszky és Franke kereskedése. 1890. Két rész, egy rész ára 60 kr.

Midőn ezekben köztudomásra kívántuk juttatni, hogy a felsőbb leányiskolák szervezete mely tantárgyból mennyit kíván egyik s másik osztály növendékeitől: a felsőbb leányiskolába felvételt megnehezíteni egyáltalában nem vala célunk; sőt inkább azon igyekeztünk, hogy kellő tájékozást adjunk azoknak, kik felvételi vizsgálatra kötelezettek, hogy kimutasuk a módot, melyszerint a tanuló felsőbb leányiskolában fennakadás nélkül sikerrel folytathatja tanulását.

Azon szülék megnyugtására, kik az alkalmas tanerő hiánya miatt legjobb igyekezetük mellett sem készíthették elő leányaikat a felvételi vizsgálatra a német és francia nyelvből, kijelentjük, hogy addig, míg tanintézetünk fejlődési állapotában van, ezen nyelvek nemtudása a felvételnél — ha a tanuló a többi tantárgyából kellő képzettséget tanúsít — nem szolgál elháríthatlan akadályul, de hogy az ily növendékek e hiányt pótolhassák, számítottunk arra, hogy a szülék gyer-

mekeiket ezen nyelvekből külön órákon fogják taníttatni az intézeti szakerő, vagy ennek akadályoztatása esetében bejáró, arra képesített tanár által, s az ezzel járó költséget, minthogy a tanintézet költségvetésében ily tanerő javadalmazására fedezet nincs, szívesen viselik, mely annál csekélyebb lesz, minél több az idegen nyelveket kezdő növendékek száma.

Dóczy Gedeon,
igazgató.

Háromszék vármegye népoktatásügye 1891. évben.

(Folytatás.)

Háromszék vármegye népoktatásáról a múlt 1891. év II. felének következő fejlődési adataival van szerencsénk hű képet nyújtó jelentést terjeszteni föl Nagyméltóságodhoz.

Első szavunk ama hála visszhangja legyen, mely eltölti lelkünket Nagyméltóságodnak székely közművelődésünkre új korszakot derítő három rendelkezéséért. Egyik, hogy fölterjesztett emlékiratunk és múlt félévi jelentésbeli kérésünkhöz képest felkarolni méltóztatott kisdédóvó-képezde alapítását ezéltő kezdeményezésünket és egyidejűleg kegyes volt a végrehajtó bizottságot is kinevezni e fontos közintézetnek mielőbb létesítésére. Másik lekötelező rendeletével kiköszörülmi méltóztatott azon esorbát, melyet most szervezett vármegyei fiárva- és szeretetházunk alapján a vármegye közönsége által felajánlott 5000 frt alapítvány tételére vonatkozó határozat megsemmisítése ejtett: kegyes volt Nagyméltóságod egy családnevelő javadalmát állandó államszegélylyel biztosítani. A harmadik, mindenek fölött kimagasló jótéteményért nem egyedül Nagyméltóságod iránt vagyunk hálára kötelezve, de a minisztertanács magas testülete iránt is; valamint jobbágyi hódolatra indítatunk legkegyelmesebb urunk, királyunk Ő cs. és ap. kir. Felségének a kormányi fölterjesztést szentesítő legmagasabb elhatározásáért, mely Nagyméltóságod és minisztertanácsai által felkarolt ismételt fölterjesztéseinkhez képest elrendelte, hogy a fennállott székely határőrezredek vagyonaiból Ő cs. és ap. kir. Felsége 1869. febr. 16-án kibocsátott legmagasb elhatározása alapján létesült vármegyei tanulmány-alapnak minden bérfizetés nélkül, vagy aránytalanul csekély bér mellett, a különféle állami hivatalok által használt számos épülete ezentúl csak megfelelő házbér fizetése mellett álljon a birláló hatóságok rendelkezésére. E legmagasb kegyelmi tény népoktatási intézeteink felvirágzásának termő talaja lesz mindenha.

Félév alatt ily hármass munificenzia mellett 70 népoktatási intézetünk állandóan élvezvén a magas kormány segélyezését, e tankerülettől méltán elvárhatja Nagyméltóságod, hogy a népoktatás mind-fokozottabb fejlesztésével érdemesnek bizonyuljon az állam atyai támogatására, annál inkább, mert a felsorolt népoktatási államszegélyeken kívül még a s.-szentgyörgyi „Székely Mikó-kollégium“ is hatalmas állami támogatásban részesül. Számot adunk tehát népoktatásügyünk állapotáról és a fejleményeket irányzó hatóságok intézkedésekről.

Az iskolaépületek, udvarok, tornaterék és kertek szűnidei javítása s tisztogatása elég gondos volt; a hol nagyobb mérvű elhanyagolást tapasztaltunk, a mulasztó hatóság vagy közeg ellen megtorló rendelkezéssel lépett fel bizottságunk.

Fokozott szigorot fejtettünk ki a tankötelesek beiskolázása körül is. Az eredményről következőkben számolhatunk be. Összeíratott 17,394 mindennapi és 6217 ismétlő tanköteles. Beiratkozott és tényleg iskolába jár pedig 13,768 mindennapos, 3110 ismétlő tanköteles, vagyis az előbbieket 80%-a, utóbbiaknak pedig 50%-a. Az ismétlő tankötelesek beiskolázása még mindig aránytalanul mögötte marad a törvényes kívánalmaknak. Főleg a cseléd- és ipartörvény iskoláztatásra vonatkozó rendeleteinek foganatosítása ütközik akadályokba közönségünknel: ez ellenszegülés megtörésére minden törvényadta kényszereszközt alkalmaznia kellend hatóságainknak.

Polgári-, felsőnép-, iparostanonez-, nőipar- és árvaházi iskoláink, valamint tanműhelyeink látogatottsága a múlt évekhez képest jelentékeny emelkedést mutat. Ez intézetek tansikere is kedvező arányokat öltött az eddig lefolyt I. évharmadban s így reményt nyújt a tanév végéig intenzív fejlődésre.

Az iskolalátogatás — eltekintve az ismétlő iskoláktól — általán igen kedvező volt a lefolyt félév 4 szorgalomhavában. Hasonlíthatatlanul kevesebb igazolatlan mulasztás fordult elő, mint az előző években; de az igazolatlanul mulasztók szülői (gazdái) ellen most is pontatlan a népokt. törvény 4. §. szankciójának alkalmazása. A tanítói nyugdíjilletékek beszédését elmulasztó előljáróságok ellen a készfizető szavatolás szabályrendeletben kimondott volta hatékonynak bizonyult, s ennek folytán az 1891. XLIII. t. cikkbe is fölvétetett: méltóztatásék az idézett 4. §. szerint kirótt bírságok felhajtását és iskolai pénztárba szolgáltatását elmulasztó előljárók ellen hasonló készfizetési szavatolást kimondani egy körrendeletben; hiszszük, hogy Nagyméltóságodnak ily rendelkezése eléggé biztosítná a jelzett törvénynek — most fogyatékos — végrehajtását.
(Vége köv.)

Közügyeink.

Nekrológ.

Békési Péter

1819. febr. 10. — 1892. márcz. 20.

Békési Péter, debreczeni miklós-utcai leánytanító, a karczagi anyakönyv tanúsága szerint megkereszteltetett 1819. febr. 12-én, s így, mivel helyi szokás volt, hogy az új szülöttek harmadnapos korukban kereszteltettek meg, valószínűleg 1819. febr. 10-én született; — atyja volt Békési György, anyja Mátyus Mária.

Az elemi iskolákat és a 4 alsó gymn. osztályt Karczagon végezte. 1834 őszén Debreczenbe jött tanulmányai folytatása végett. Azonban nem soká lehetett debreczeni tanuló, 1834 tavaszán t. i. — az egyházi jegyzőkönyv szerint máj. 23-án — nagy tűz pusztított Karczagon, melynek az az u. n. „napkeleti iskola“ is, melyben később ő maga is tanító lett, áldozatául esett. Ebben a nagy tűzben elégett a Békési György háza s egész évi termése is, s mentés közben maga is súlyos sebeket szenvedett, melyekben megvakult s nem nagy idő múlva meg is halt. A kollégiumba küldött gyermeket tehát nem volt a ki segítse. Így aztán ő 1835 ápril 12-én, Fülöp Gábor rektor mellé praeeptornak ment ki Karczagra, mint a Scholae humanitatis I-mae alumnusa.

A karczagi iskola t. i. akkor úgy volt szervezve, hogy élén állott egy, a debreczeni professoratus által, 2—3 évre kiküldött rektor, ki vezette a gymnasialis osztályokat; az ő hatósága alatt volt alkalmazva rendszeren 6 praeceptor, vagy a karczagi iskolát végzett s otthon maradt, vagy a debreczeni iskolából kikért — úgy látszik V—VI-ik osztályos — tanuló. Ezek a praeceptorok bent laktak az iskolában, a legszigorúbb fegyelem alatt (p. o. egy praeceptort nyilvános helyen testi fenytéssel illettetett a presbyterium). Fizetésök lett volna a lakáson kívül coquia (házankénti sorban-főzött étel) 150 váltó forint és 3 kila (6 véka) búza. Egy elemi osztályba rendszeren egy praeceptor volt alkalmazva, — de ha egy osztályba kettőt alkalmaztak, a fizetést kettőjük közt megosztották. Békési Péter másodmagával volt az 1835—36. évben a septima classis praeceptora.

Karczagi praeceptor maradt még a következő 1835—36 egyházi évben is. 1837 márczius végén azonban, a karczagi presbyterium által tanulmányai folytatására útasítván, megvált a praeceptorságtól. Ugy látszik azonban, ismét nem tudta magát Debreczenben fentartani, mert már 1837 május 11-én Csathó Gergely esperes ajánlatára a tur-kevei egyház által a 2-ik elemi isk. fitanítójává választván, ez állást elfogadta, s abban is maradt 1843-ig, — a mikor ugyancsak Tur-Keviben a 3-ik osztály fitanítójává lett. A tur-kevei kisebb fitanítók évi fizetése az 1846. évi szabályozás szerint volt 150 váltó forint, 100 véka búza, 100 véka árpa, 50 font hús, 10 font faggyú, 50 font só, 2 öl fa, 2 szekér fűtő és u. n. canicularis csirke; a mi, ha a „búza“ valósággal búza lett volna és nem rosta-alj, nem is lett volna rossz fizetés abban az időben.

Ugy látszik azonban, hogy 1841 előtt a praeceptorai fizetés nem volt egyenlő s a többi közt a B. P.-é volt a legkisebb, mert az egyháztanács 1841 májusban teszi — jkönyve szerint — a B. P. fizetését is egyenlővé a többi praeceptoréval.

1842 őszén megházasodott, feleségül vevén Debreczenből Jóna Juliánát, Jóna István polgár és Kerek Zsuzsanna leányát, ki az időben a péterfiai leányiskolában volt kézimunka-tanítónő. E házasságból (egy halvaszülöttön kívül) 4 gyermek született, Julia, ki később Nyiri Péter debreczeni ref. esperes felesége lett s férjével együtt 1879-ben halt meg, Dezső (3 éves korában meghalt), Gyula kir. tanácsos, debreczeni tankerületi főigazgató és Mari.

1848 tavaszán ismét visszatért B. P. szülőföldre, Karczagra, leánytanítónak a „napkeleti iskolába“ választván meg, azon év márcz. 3 án. E hivatalát ápril 16 án foglalta el. Fizetése volt lakáson és fűtőn kívül, minden tanítványától $\frac{1}{2}$ véka búza, $\frac{1}{2}$ véka árpa, egy csirke és 25 kr. A leánytanítók fizetéséhez az egyház 1849-ig nem járult, ekkor adott az ápril 18-iki gyűlésen mindenik leánytanítónak egy „lánczalja“ (két katasztr. hold) földet; mihez még 1851 tavaszán évi 25 váltó forint járult.

Nagy inség ideje volt különösen az 1849. év B. P.-re nézve. Ez év februárja közepén a fiúiskola és leányiskolák ketteje katonai kórházul elfoglaltatott. A tanítás teljesen nem szűnt ugyan meg (inkább a fiúk tanítása folyt szétszórva, egyes magánházaknál), de a már lakásából is kiszorult tanító, ki egyedül a tanítványaitól szedett tandíjakra lett volna utalva, ezektől, úgy szólva, semmit sem kapott. Az 1850. évi januárban tartott egyh. tanács végzés szerint az 1849. évben „az ágybéreket és gyermektanítási díjakat a lakosok közül sokan be nem adván, e miatt mind az ecclesia, mind a tanítók nagy

hátramaradást szenvedtek“. Miből élhetett akkor a már 3 gyermekkel megáldott, fizetés és lakás nélküli szegény tanító, elgondolni is bajos.

Végre 1850-ben nyugodtabb helyzetbe jutott. Május 21-én Debreczenben választatott meg tanítónak, a Nagymester-utcai leányiskolába, — valószínűleg itt kezdte aztán egész holtá napjáig soha félbe nem hagyott magán tanulmányozását, hogy hiányos iskolázatása fogyatkozásait pótolja. E törhetetlen kitartással folytatott magán tanulmányozás tette őt képessé, hogy a népiskola minden szakát ellássa húzamos időn át kedvelt kézikönyvekkel. Irt p. o. ABC-t, mely 1888-ban 10-ik kiadást ért; Ó- és új-szövetségi szent történeteket, melyeknek 1885-ben 20 ik kiadása jelent meg; Egyháztörténetet, megjelent 6 kiadásban; Polgári, természeti és mértani földrajzot (1890-ben 16-ik kiadás); Természettudományt (1890-ben 14-ik kiadás); Magyarok történetét (1885-ben 6-ik kiadás); Képeket a Magyarok történetéből (1884-ben 2-ik kiadás); Alkotmánytant (1886-ban negyedik kiadás); Bibliai történeteket, az I-ső és II ik oszt. számára (1891-ben harmadik kiadás); Természettant (1890-ben 3-ik kiadás); továbbá: Rövid időszámítás és helyismeretet, mely 3 kiadást ért, s megírta még a Magyar Királyság földrajzát, a népiskolák III-ik osztálya számára.

Később, saját kérelmére a szentannai, majd a miklóscs-utcai iskolába tétetett át szintén leánytanítói minőségben, s itt érte váratlanul márczius 10-én az a szélhűtés, melyben ugyanazon hó 20-ika estéjén meg is halt, — bevégezvén hosszú, küzdelemmel teljes életét, melyből néhány nap hiján teljes 57 évet töltött a néptanítói pályán, 1835 ápril eleje óta mindössze 6 hétig nem levén néptanító.

Felesége két évvel előtte, 1890 január végén halt el.

Nyugodjék békén a hű munkás, ki egyházunk veteményes kertjében, az iskolában több mint félszáz esztendőn át dolgozott. Legyen áldott emlékezte!

Memor.

Különfélék.

Boldog, vidám husvét ünnepléseket kívánunk tisztelt olvasóinknak. Mire lapunk jelen száma kezeikbe jut, a gyászos nagypénteket, Krisztus Úrunk keresztre feszítésének e nagy emléknapiját szívök és lelkök mély gyászával megünnepelték már tisztelt olvasóink, s szent örömmel, igaz keresztyén boldogsággal a feltámadás nagy napjának emlékezetét ünnepelik. Kívánjuk, hogy ha életök ege el-elborul olykor, ha keresztre feszítetik édes reménységök, ha bánatba temetkezik örömük: oszoljanak szét fejkük fölül a sötét felhők, térjen vissza reménységök, s örvendezzenek boldog örömeik boldog feltámadásának. A mit e napon sok millió keresztyén ajaka kíván embertársainak, ugyanazt kívánjuk tiszta szívből mi is, — bevegülvén a Krisztus feltámadásának örvendező szívek szent hármóniájába: adjon Isten sok boldog husvét ünnepet!

Főtiszt. Kiss Áron püspök úr búcsúvétele a szatmári egyházmegyétől. Főtisztelteű Kiss Áron püspök úr a f. hó 21-én F.-Gyarmathra egybehívott egyházmegyei gyűlésen búcsúzik el egyházmegyéjétől, a hol született, 50 éven át lelkészkedett

s 32 éven keresztül viselte az esperesi tisztelet. A búcsú napja ünnepélyessé tételére úgy a f.-gyarmathi egyház, mint a vidék egyházi és világi intelligenciája széleskörű intézkedéseket tett. Abban a helyzetben vagyunk, hogy már közölhetjük az ünnepélyes búcsúnap programját a következőkben: A búcsúzó egyháztól f. hó 20-án indul el porosalmi parokhiájáról, az nap este Zsarolyánban száll meg s pihenni át az éjet a parokhia födele alatt kedves leánya családja körében. 21-én, a gyűlés napja reggelén indul innen F.-Gyarmathra, a N.-Szekeresről jövő nagys. Isaák Dezső e. m. gondnok úr négyes fogatán, a hozzá csatlakozó kísérettel. F.-Gyarmath határa szélén diadalkapu s bandérium várja, s átveszi Gaesályi Lajos járásbíró s e. m. tanácsbírótól F.-Gyarmath város közönségének üdvözlét. A város végére érve, szintén diadalkapu alatt fogja üdvözölni Dávid István ügyvéd, a f.-gyarmathi egyház közönsége nevében. A parokhián pedig fogadni fogja a helyettes lelkész, Sárkány Dániel a presbyterium élén. A megszállás után rövid időközrel megkondulnak a harangok, s a templomba, a gyűlés színhelyére vonul a püspök a gyűlési tagok kíséretében. Itt az esperes-püspök imája s búcsúbeszéde nyitja meg a gyűlést, mire Isaák Dezső e. m. gondnok. beszéd kíséretében följajnlja neki az egyházmegye közönsége emléktárgyait. Erre a legidősebb tanácsbíró, Beczkes József szól a tanácsbírói kar, Biki Károly györgyteleki lelkész pedig az egyházmegye lelkészi kara nevében. Majd megteszi az esperes-püspök utolsó jelentését az egyházlátogatás eredményéről, a megüresedett lelkészi és tanítói állások betöltéséről, s intézkedésre hívja föl az egyházmegyét az üresedésben levő egyházmegyei tisztségek betöltése iránt. Ez megtörténvén, a gyűlés véget ér s követni fogja az ünnepélyes búcsú-közebed. Az érdeklődés e nap iránt megyeszerte nagy, úgy hogy előre is fényesnek és emlékezetesnek ígérkezik.

Rövid nyilatkozat. Minthogy a múlt évben még február hóban szétküldtem az egyes egyházmegyéknek illető államsegélyt, többen tudakozódnak nálam, hogy miért nem küldöm már szét az ez évi államsegélyt is. Részint, hogy minden nyugtalanságot megszüntessek, részint, hogy másokat is, magamat is megkíméljem az írogatásoktól, illetőleg a kérdegetésektől és válaszolásoktól: ezennel kinyilatkoztatom, hogy az államsegélyből eddig csak 10,000 forint küldetett le a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter úrtól azon kijelentéssel, hogy az államsegély többi részét csak az ez évi országos budget megállapítása után fogja megküldeni. Joó István, egyházkerületi pénztárnok.

Mező-Túr. A mezőtúri ev. ref. egyház legközelebbi gyűlésében elhatározta, hogy 1892. évi költségvetése terhére három új népiskolát épít, mely épületeknek költsége 15 ezer forintra van előirányozva. Ugyancsak a mezőtúri ev. ref. egyház legközelebbi gyűlésében elhatározta azt is, hogy az általa fentartott hat osztályú gymnasiumban ezidőszerint fennálló 8 tanári szék javadalmát 1892. évi szeptember 1-ső napjától fogva 100—100 frttal emelve, a tanárok fizetését évenként ezer forintra egészíti ki.

Elismervény 48 frt 15 krról, mely összeget, mint a Debreczeni Protestáns Lapnál a Magyar Protestáns Irodalmi Társ-

saság részére gyűlt tagsági díjakat és adományokat a nevezett lap szerkesztőjétől, nagytt. Csiky Lajos theol. akad. tanár úrtól, a Magy. Prot. Irod. Társ. pénztárába hiány nélkül átvetem. Budapest, 1892. márcz. hó 28. K enessey Béla, a Magy. Pr. Irod. Társ. titkára.

Szives figyelmeztetés a Zsinati Értesítő olvasóihoz! A Zsin. Ért. 153 lapjának két utolsó sorában ezen megjegyzés foglaltatik: (Nagy dolog az a virtus stb.). E szavakat a contextusból úgy is lehetvén értelmezni, mintha a „virtus“ De-genfeld József gróf urat illetné, kötelességemnek ismerem kijelenteni, hogy a zárjelben közölt megjegyzés nem a gróf úrra vonatkozik; ő gyanúsítva volt, s azzal szemben maga iránti kötelessége volt a besúgás vádját visszaútasítani. Tisztelettel Györy Lajos.

Szerk. posta. Egy világi ember. „Társadalmunk erkölcsi bírálata“ cz. értékes tanulmányát áttekintettem s okvetetlenül kiadom. De egy kis türelmet kérek addig, míg a tárczarovatunkban most folyó munkálatot kiadhatom, s míg a tavaszi egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlések bevégeződnek. Ezek ugyanis, előreláthatólag, nagyon igénybe fogják venni a lapot s a nem szorosan actualis jelentőségű cikkeket gyakran ki fognak szorítani. Junius és julius hónapokra jegyezhetem elő közlés végett e nagyobb tanulmányt. — M. K. K. Boesánat, de az ilyen ügyek bíróság elé valók, s nyilvánosság előtt nem igen lehet az ilyenekkel megjelenni. Mi a hibákat takargatni nem akarjuk, de az esetleg csakugyan bírói vizsgálat alá jövő tárgyat sem akarhatjuk a nyilvános discussió terére előre kivinni. — J. L. B é k é s. Alkalmilag fel fogom a küldeményeket használni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: CSIKY LAJOS.

HIRDETÉS.

Pályázat

a f.-szabolcsi egyházmegyében kebelezett berencsi ev. ref. egyház IV-ik osztályú lelkészi állomására, melynek évi javadalmazása hivatalos becslés szerint: 500 frtra megy.

A kellőleg felszerelt kérvények f. évi április 27-ik napjáig Nyiregyházára nagytitst. Lukács Ödön f.-szabolcsi esperes úrhoz küldendők.

Debreczen, 1892. április 14.

Kiss Áron,
püspök.